

ΤΑΞΗ: Α' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ****Ημερομηνία: Μ. Δευτέρα 26 Απριλίου 2021****Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες****ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ****A. ΚΕΙΜΕΝΟ 1 (ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ)****Η φιλία κατά τον Αριστοτέλη: Τρία τα είδη της, μόνο το ένα αξίζει πραγματικά**

[...]Ο νεαρός Αριστοτέλης θα γινόταν ο καλύτερος μαθητής της Ακαδημίας που ιδρύθηκε από τον άνθρωπο που έμεινε στην ιστορία ως ο πατέρας της φιλοσοφίας. Είχε, βλέπετε, την τάση να κάνει πολλές ερωτήσεις και να απαντά σε ακόμα περισσότερες.[...]Η επιρροή του είναι φανερή σε πολλά θέματα της σημερινής εποχής ενώ κάποιες από τις πιο εύστοχες παρατηρήσεις του σχετίζονται με τη φιλία. Έβλεπε τη φιλία ως μία από τις πραγματικές χαρές της ζωής και θεωρούσε πως για να ζήσει κάποιος μια ευτυχισμένη ζωή, χρειάζεται μια πραγματική φιλία. Με δικά του λόγια:

«Η φιλία είναι ένα είδος αρετής ή τουλάχιστον συνυφασμένη με την αρετή. Εκτός όμως από αυτό, η φιλία είναι και πράγμα πάρα πολύ αναγκαίο στη ζωή του ανθρώπου, γιατί κανείς δεν θα προτιμούσε να ζει χωρίς φίλους, έστω κι αν έχει στην κατοχή του όλα τα άλλα αγαθά. Γι' αυτό ακόμα και οι πλούσιοι και εκείνοι που κατέχουν αξιώματα και πολιτική εξουσία, πιστεύουν ότι η παρουσία φίλων είναι πολύ μεγάλη ανάγκη[...]. Δύο πηγαίνουν μαζί, διότι και οι δυο είναι πιο ικανοί να κατανοήσουν από κοινού και να ενεργήσουν».

Ο Αριστοτέλης υπογράμμισε δύο συνηθισμένα είδη φιλίας που βασίζονται περισσότερο στη σύμπτωση, παρά στην πρόθεση.

Η πρώτη είναι η φιλία που βασίζεται στην ωφελιμότητα. Σε αυτό το είδος φιλίας, τα δύο μέρη δεν τρέφουν αληθινά φιλικά συναισθήματα, αλλά διατηρούν τη σχέση τους γιατί αποκομίζουν οφέλη. Αυτή η φιλία, δεν είναι μόνιμη. Όταν τελειώνουν τα οφέλη, συνήθως τελειώνει και η φιλία. Ο Αριστοτέλης παρατήρησε πως αυτή η σχέση είναι πιο συνηθισμένη ανάμεσα σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Ένα σωστό παράδειγμα τέτοιας φιλίας, είναι οι σχέσεις που φτιάχνουμε με συνάδελφους στη δουλειά. Μπορεί όντως να περνάμε καλά μαζί, αλλά μόλις η κατάσταση αλλάξει, συνήθως αλλάζει και η φύση της σχέσης μας.

Αντίστοιχα, το δεύτερο είδος συμπτωματικής φιλίας βασίζεται στην απόλαυση. Αυτό, όμως, είναι πιο συνηθισμένο σε νεαρούς ανθρώπους. Είναι το είδος φιλίας που παρατηρείται ανάμεσα σε συμμαθητές, συμφοιτητές και άτομα που ανήκουν στην ίδια αθλητική ομάδα. Η πηγή της φιλίας είναι πιο συναισθηματική, αλλά ταυτόχρονα, είναι το είδος της φιλίας που συνήθως κρατάει λιγότερο. Μόλις τα ενδιαφέροντα των φίλων πάψουν να είναι κοινά, σταματάει και η απόλαυση και κατά επέκταση, η φιλία. Συνήθως, αυτό συμβαίνει, επειδή μεγαλώνουμε, ωριμάζουμε και αλλάζουμε.[...]

Η τελευταία μορφή φιλίας που κατέγραψε ο Αριστοτέλης είναι η καλύτερη από όλες. Αντί να βασίζεται στο συμφέρον ή στην απόλαυση, το τρίτο είδος φιλίας βασίζεται στην κοινή εκτίμηση των αρετών και των ιδανικών, ανάμεσα στα δύο μέρη. Είναι οι ίδιοι οι άνθρωποι και οι αξίες, τις οποίες αντιπροσωπεύουν που αποτελούν το κίνητρο διατήρησης των φιλικών δεσμών. Συνήθως, αυτή η φιλία κρατάει μέχρι τέλους, αλλά για τη δημιουργία της απαιτείται η ύπαρξη ενός βασικού επιπέδου καλοσύνης στο καθένα από τα δύο άτομα. Σαν να μην έφτανε αυτό, απαιτούν χρόνο και εμπιστοσύνη για να σφυρηλατηθούν σωστά.

Οι άνθρωποι που δεν έχουν ενσυναίσθηση και δεν νοιάζονται για τον συνάνθρωπό τους συχνά αποτυγχάνουν να αναπτύξουν τέτοιες σχέσεις και καταλήγουν στα πρώτα δύο είδη φιλιών. Ο κάθε άνθρωπος έχει περισσότερες πιθανότητες να πετύχει αυτό το επίπεδο φιλίας με κάποιον που ξέρει πολύ καλά, τον έχει δει στη χειρότερη φάση της ζωής του και έπειτα τον είδε να την ξεπερνάει. Το ίδιο πράγμα ισχύει και για φίλους που αντιμετώπισαν και ξεπέρασαν μαζί τις ίδιες δυσκολίες.

Πέρα από το βάθος και την οικειότητα που προκύπτει σε αυτές τις σχέσεις, η ομορφιά τους κρύβεται και στο γεγονός πως συμπεριλαμβάνουν τα πλεονεκτήματα και από τα δύο προηγούμενα είδη φιλίας. Είναι ωφέλιμες και απολαυστικές. Όταν σέβεσαι τον άλλον και νοιάζεσαι για το καλό του, χαίρεσαι και μόνο που είσαι μαζί του, μπορείτε να βρείτε πράγματα που θα διασκεδάσουν και τους δύο σας, αλλά και να βοηθήσετε ο ένας τον άλλον. Αυτές οι σχέσεις απαιτούν χρόνο και προσπάθεια, αλλά όταν ανθίσουν, οι καρποί τους είναι η εμπιστοσύνη, ο θαυμασμός και το δέος, δηλαδή οι πιο γλυκοί καρποί που έχει να μας προσφέρει η ζωή.

[...]Ο Αριστοτέλης είδε την αξία των συμπτωματικών φιλιών, αλλά η προσωρινή τους φύση, τον έσπρωξε να τις απορρίψει. Στα μάτια του, δεν είχαν γερά θεμέλια. Για αυτό τον λόγο, επιχειρηματολόγησε υπέρ της καλλιέργειας ενάρετων σχέσεων, οικοδομημένες σε καλές προθέσεις, προσπάθεια και αμοιβαία εκτίμηση του χαρακτήρα και της καλοσύνης που έχει η κάθε πλευρά. Ήξερε πως το πέρασμα του χρόνου δεν θα μπορούσε να φθείρει μια τέτοια φιλία. Αντίθετα, πιθανώς θα την

ενίσχυε. Για τον Αριστοτέλη, λίγα πράγματα πλησίαζαν την αξία μιας τέτοιας φιλίας. Και η σκέψη του έχει βάση. Σε τελική ανάλυση, οι δεσμοί που δημιουργούμε με τους άλλους, διαμορφώνουν την ποιότητα ζωής μας. Είμαστε και γινόμαστε, τα άτομα με τα οποία συναναστρεφόμαστε.

Πηγή: Καθημερινή, 07.02.2018: Επιμέλεια Κειμένου από Quartz: Χρήστος Κανελλόπουλος (ελαφρώς διασκευασμένο)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2 (ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ)

Ο τρόπος της καρδιάς

Συνήθιζε να λέει πως κάθε καινούργια γνωριμία πρέπει να την αφήνουμε να «μένει» λίγο σκεπασμένη. Εάν φουσκώσει μια νύχτα σαν ζύμη για ψωμί, τότε αξίζει να τη βάλουμε στη ζωή μας σαν κάτι πιο σημαντικό. Έτσι έγινε και με την περίπτωση του μουσικού. Τον γνώρισε στην αναμονή. Στο μικρό σαλόνι του γιατρού. Μια μικρή καθυστέρηση του καρδιολόγου αποσυντόνισε τη ροή των ραντεβού και βρέθηκαν να περιμένουν άγνωστο για πόσο.

Ο καθηγητής και ο μουσικός φαινομενικά δεν είχαν τίποτα κοινό. Εκτός από την ηλικία. Πατημένα 60 και οι δυο. Ο ένας περιποιημένος, του «κουτιού» που λένε, και ο άλλος χύμα, με μακό κι ένα ασημένιο σκουλαρίκι στο δεξί αυτί. Ο μουσικός κουνούσε ανυπόμονα το πόδι κι ο καθηγητής βάλθηκε να μετράει πόσες α βαθμολόγητες εργασίες έχει να κοιτάξει. Τα θέματα της καρδιάς άνοιξαν ξαφνικά από μόνα τους συζήτηση.

Μπαλονάκι εσείς; Α, ωραία, κι εμείς. Το 'να έφερε το άλλο κι όσο περίμεναν ανακάλυψαν πως είναι σχεδόν γείτονες. Ο μουσικός κάλεσε τον καθηγητή σε μια παράστασή του το ίδιο βράδυ κι ο καθηγητής πήγε γιατί δεν είχε τίποτα καλύτερο να κάνει. Έπειτα, πού και πού έπιναν καφέ στο σύνορο των δυο γειτονιών. Γερόντοπαλικάρα κι οι δυο, δεν είχαν οικογενειακές υποχρεώσεις.

Φαίνεται πως η «ζύμη» φούσκωσε πολύ όταν ένα βράδυ ο μουσικός άρχισε να έχει κάτι ενοχλητικά τσιμπήματα στο στήθος κι ο καθηγητής ως πιο «παλιός» στην καρδιολογία έτρεξε σπίτι να τον καθησυχάσει και να ξενυχτήσει εκεί για να μη συμβεί κάτι.

Εκεί θα μπορούσε να πει κανείς πως έγιναν φίλοι «καρδιακοί».

Ο μουσικός με τη σειρά του ανταπέδωσε μια άλλη νύχτα την καλοσύνη του φίλου του. Μια νύχτα βαριά και ανυπόφορη για τον καθηγητή. Αδυνατούσε να προσαρμοστεί στο καθεστώς της τηλεκπαίδευσης, η παράδοση ήταν άχρωμη και άοσμη, οι λίγοι μαθητές που ήταν συνδεδεμένοι ήθελαν να μιλήσουν για οτιδήποτε άλλο εκτός από μαθηματικά, το δίκτυο έπεφτε διακόπτοντας κάθε συνοχή και το χειρότερο από όλα ήταν πως ο καθηγητής για πρώτη φορά ένιωσε την απειλή πως όλα

αυτά θα μείνουν για πάντα. Συνεπώς, ακούστηκε στο τηλέφωνο όχι με πόνο στην καρδιά αλλά με πόνο στην ψυχή. Ο μουσικός δεν το σκέφτηκε και πολύ. Άρπαξε την κιθάρα του και σε δέκα λεπτά ήταν στο κατώφλι του φίλου του. Μέχρι το ξημέρωμα τραγουδούσαν και έλεγαν ιστορίες.

Τώρα που πλησιάζουν οι γιορτές, τους φαίνεται αδιανόητο να μην τις περάσουν παρέα. Ο καθηγητής κάλεσε τους μαθητές του σε μια συναυλία μέσω Διαδικτύου μόνο γι' αυτούς. Ο μουσικός ετοιμάζει το πρόγραμμα με τα παιδιά που φτιάχνουν λίστες με αγαπημένα τραγούδια. Η ανθρώπινη σχέση βρήκε τον τρόπο να υπάρξει και οι καρδιές έχουν τον τρόπο τους να ενώνουν όταν χρειάζεται.

Κείμενο της Κυριακής Μπειόγλου δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα www.efsyn.gr, 15.12.2020

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A1. Σύμφωνα με τις απόψεις του Αριστοτέλη όπως αυτές διατυπώνονται στο **Κείμενο 1**, σε πόσα είδη διακρίνεται η φιλία και ποια τα χαρακτηριστικά του καθενός; (70-80 λέξεις)

Μονάδες 15

A2. Να ελέγξετε την ορθότητα των παρακάτω προτάσεων του **Κειμένου 1** χαρακτηρίζοντάς τις με τη λέξη **Σωστό** αν τις θεωρείτε σωστές ή με τη λέξη **Λάθος** εάν τις θεωρείτε λανθασμένες.

- α) Οι απόψεις του Αριστοτέλη για τη φιλία δεν έχουν απήχηση στη σημερινή εποχή.
- β) Η φιλία, που έχει ως κύριο χαρακτηριστικό της τη χρησιμοθηρία, συναντάται κυρίως στους νέους.
- γ) Οι συμπτωματικές φιλίες, που ξεκινούν τυχαία, εν τέλει έχουν διάρκεια στη ζωή του ατόμου.
- δ) Ένα είδος φιλίας, της οποίας τα χαρακτηριστικά μεταβάλλονται, όταν η φύση της σχέσης αλλάξει, είναι η φιλία που βασίζεται στην ωφελιμότητα.
- ε) Ο Αριστοτέλης δεν απορρίπτει τις συμπτωματικές φιλίες που βασίζονται σε γερά θεμέλια.

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Β

B1. Σε ποιο από τα τρία είδη φιλίας που αναφέρει ο Αριστοτέλης στο **Κείμενο 1** πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται η φιλία που αναπτύσσουν οι δύο πρωταγωνιστές του **Κειμένου 2**; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας σε 60-80 λέξεις στηριζόμενοι σε στοιχεία του **Κειμένου 2**.

Μονάδες 5

B2. Να σχολιάσετε τη χρήση των εισαγωγικών στα παρακάτω αποσπάσματα :

- **Κείμενο 1**, παράγραφος 2: «Η φιλία είναι ένα είδος... από κοινού και να ενεργήσουν»
- **Κείμενο 2**, παράγραφος 4: «ζύμη»

Μονάδες 2

B3. Τι δηλώνουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις του **Κειμένου 1**; Να τις αντικαταστήσετε με άλλες λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν την ίδια νοηματική σχέση:

- Δύο πηγαίνουν μαζί, **διότι** και οι δυο είναι πιο ικανοί...
- Η πηγή της φιλίας είναι πιο συναισθηματική, αλλά **ταυτόχρονα**, είναι το είδος της φιλίας που συνήθως κρατάει λιγότερο.
- ο θαυμασμός και το δέος, **δηλαδή** οι πιο γλυκοί καρποί που έχει να μας προσφέρει η ζωή.

Μονάδες 3

ΘΕΜΑ Γ.

Συχνά υποστηρίζεται ότι στις μέρες μας απουσιάζει η πραγματική φιλία ως μορφή ουσιαστικής επικοινωνίας. Παρόλα αυτά οι άνθρωποι εξακολουθούν να την αναζητούν. Σε ένα άρθρο 250-300 λέξεων, που προορίζεται για τη διαδικτυακή εφημερίδα του σχολείου σας, να αναφερθείτε σε ποια κριτήρια θα βασίζατε την επιλογή των προσώπων που θα αποτελούσαν τον φιλικό σας περίγυρο.

Μονάδες 20

ΚΕΙΜΕΝΟ 3 (ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ)

Το αγόρι με τη ριγέ πιτζάμα

[Ο Μπρούνο είναι μόλις εννιά ετών και δεν έχει ιδέα για την ύπαρξη στρατοπέδων συγκέντρωσης και για το Ολοκαύτωμα. Όταν αναγκάστηκε, εξαιτίας του Β Παγκοσμίου Πολέμου, να μετακομίσει από το Βερολίνο σε μία απομονωμένη περιοχή δεν είχε κανένα φίλο για να παίζει. Μέχρι που γνώρισε τον Σμούελ, ένα παιδί που ζει στην άλλη πλευρά του συρματοπλέγματος και φορά, όπως όλοι μέσα στο στρατόπεδο, μία ριγέ στολή. Η φίλιά του Μπρούνο με αυτό το αγόρι θα τον οδηγήσει να αντιληφθεί τις άθλιες συνθήκες ζωής του φίλου του.]

[...]«Υπάρχουν πολλά αγόρια εκεί;» ρώτησε ο Μπρούνο.

«Εκατοντάδες», είπε ο Σμούελ.

Ο Μπρούνο έμεινε με τα μάτια ορθάνοιχτα. «Εκατοντάδες!» είπε έκθαμβος. «Αυτό είναι άδικο. Εγώ δεν έχω κανέναν να παίζω απ' αυτή την πλευρά του φράχτη. Ούτε ένα αγόρι».

«Εμείς δεν παίζουμε», είπε ο Σμούελ.

«Δεν παίζετε; Και γιατί, παρακαλώ;»

«Τι να παίζουμε;» ρώτησε, και η έκφραση του φανέρωνε το σάστισμά του.

«Να, δεν ξέρω», είπε ο Μπρούνο. «Ένα σωρό παιχνίδια. Ποδόσφαιρο, για παράδειγμα. Η εξερεύνηση. Πώς να είναι άραγε η εξερεύνηση εκεί πέρα; Έχει κανένα ενδιαφέρον;»

Ο Σμούελ κούνησε το κεφάλι του και δεν απάντησε. Κοίταξε πίσω του, προς τις καλύβες, και στράφηκε ξανά προς τον Μπρούνο. Δεν ήθελε να κάνει την επόμενη ερώτηση, όμως ο πόνος στο στομάχι του τον ανάγκασε να την κάνει.

«Μήπως έχεις τίποτα φαγώσιμο;» ρώτησε.

«Όχι, δυστυχώς», είπε ο Μπρούνο. «Ήθελα να φέρω σοκολάτα, αλλά το ξέχασα».

«Σοκολάτα...» είπε ο Σμούελ αργά, με τη γλώσσα του να ξεπροβάλλει ανάμεσα στα δόντια του. «Εγώ έχω φάει σοκολάτα μόνο μία φορά στη ζωή μου».

«Μόνο μία φορά; Εγώ τρελαίνομαι για σοκολάτα, Μπορώ να τρώω μέχρι να σκάσω, αλλά η Μητέρα λέει πως θα χαλάσουν τα δόντια μου ».

«Ούτε ψωμί έχεις, ε;»

Ο Μπρούνο κούνησε το κεφάλι του.

«Όχι, τίποτα», είπε. «Εμείς τρώμε βραδινό στις εξίμιση. Εσείς;

Ο Σμούελ ανασήκωσε τους ώμους του και σηκώθηκε στα γόνατα .

«Καλύτερα να φεύγω τώρα», είπε.

«Ίσως μπορείς να έρθεις για φαγητό καμιά μέρα», είπε ο Μπρούνο, παρ' ότι δεν ένιωθε σίγουρος πως θα ήταν καλή ιδέα.

«Ίσως», είπε ο Σμούελ, παρ' ότι δεν ένιωθε και πολύ βέβαιος.

«Ή μπορεί να έρθω εγώ στο σπίτι σου», είπε ο Μπρούνο. «Ίσως μπορώ να έρθω να γνωρίσω και τους φίλους σου», πρόσθεσε γεμάτος ελπίδα.

Ήλπιζε να του το προτείνει αυτό ο Σμούελ, αλλά δεν υπήρχε καμία ένδειξη προς αυτή την κατεύθυνση.

«Βρίσκεσαι όμως στη λάθος πλευρά του φράχτη», είπε ο Σμούελ.

«Αν συρθώ, ίσως μπορώ να περάσω από κάτω», είπε ο Μπρούνο.

Έσκυψε και προσπάθησε να ανασηκώσει το συρματοπλέγμα από το έδαφος. Στο κέντρο, ανάμεσα σε δύο τηλεγραφόξυλα, ανασηκωνόταν εύκολα κι ένα μικρόσωμο αγόρι σαν τον Μπρούνο θα μπορούσε εύκολα να περάσει από κάτω.

Ο Σμούελ τον παρακολουθούσε και οπισθοχώρησε ανήσυχος.

«Πρέπει να φύγω», είπε.

«Κάποια άλλη μέρα λοιπόν», είπε ο Μπρούνο.

«Απαγορεύεται να βρίσκομαι εδώ. Αν με πιάσουν, θα βρω τον μπελά μου».

Καθώς γύρισε κι έφυγε, ο Μπρούνο παρατήρησε ξανά πόσο κοντούλης και κοκαλιάρης ήταν ο καινούργιος του φίλος. Δεν είπε τίποτα όμως, γιατί ήξερε πόσο δυσάρεστο είναι να σε κρίνουν για κάτι τόσο χαζό όσο το ύψος σου και δεν ήθελε με τίποτα να φανεί αγενής απέναντι στον Σμούελ.

«Θα ξανάρθω αύριο», φώναξε ο Μπρούνο στο αγόρι που έφευγε, και ο Σμούελ δεν απάντησε. Άρχισε μάλιστα να τρέχει προς το στρατόπεδο αφήνοντας τον Μπρούνο μόνο.

Τζον Μπόιν, Το αγόρι με τη ριγέ πιτζάμα, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2017

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Να αποδώσετε συνοπτικά σε 60-80 λέξεις την ιστορία που παρουσιάζεται στο απόσπασμα.

Μονάδες 15

2^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α με το νοηματικό τους συμπλήρωμα στη στήλη Β, σημειώνοντας το γράμμα της Στήλης Α που αντιστοιχεί στον αριθμό της Στήλης Β.

Στήλη Α	Στήλη Β
α. Ο Μπρούνο	1.Ανυπομονεί για μια ενδεχόμενη πρόσκληση του φίλου του μέσα στο στρατόπεδο.
β. Ο Σμούελ	2.Τρομοκρατήθηκε στην προσπάθεια του φίλου του να περάσει το συρματοπλέγμα.
	3.Διακατέχεται από έντονη επιθυμία να συνάψει φιλικούς δεσμούς με παιδιά της ηλικίας του.
	4.Παρουσιάζεται επιφυλακτικός ως προς την παραβίαση των κανόνων που του έχουν τεθεί.
	5.Έδωσε υπόσχεση για μελλοντική συνάντηση.

Μονάδες 5

3^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

α. Στο απόσπασμα του **Κειμένου 3** να εντοπίσετε τον κυρίαρχο αφηγηματικό τρόπο και να εξετάσετε τη λειτουργία του.

Μονάδες 5

β. Ποια είναι τα δύο κεντρικά πρόσωπα του αποσπάσματος και ποιες θεωρείτε πως είναι οι βασικές επιδιώξεις του καθενός; Να στηρίζετε την απάντησή σας σε χωρία του κειμένου. (60-80 λέξεις).

Μονάδες 5

4^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στο **Κείμενο 3** παρακολουθούμε την πορεία σύναψης μιας φιλίας υπό τις αντίξοες συνθήκες μιας εμπόλεμης κατάστασης. Ποιες δυσκολίες πιστεύετε ότι καλείται να αντιμετωπίσει ο σύγχρονος άνθρωπος στην προσπάθειά του να συνάψει ισχυρούς φιλικούς δεσμούς; (λέξεις 120 – 150)

Μονάδες 20